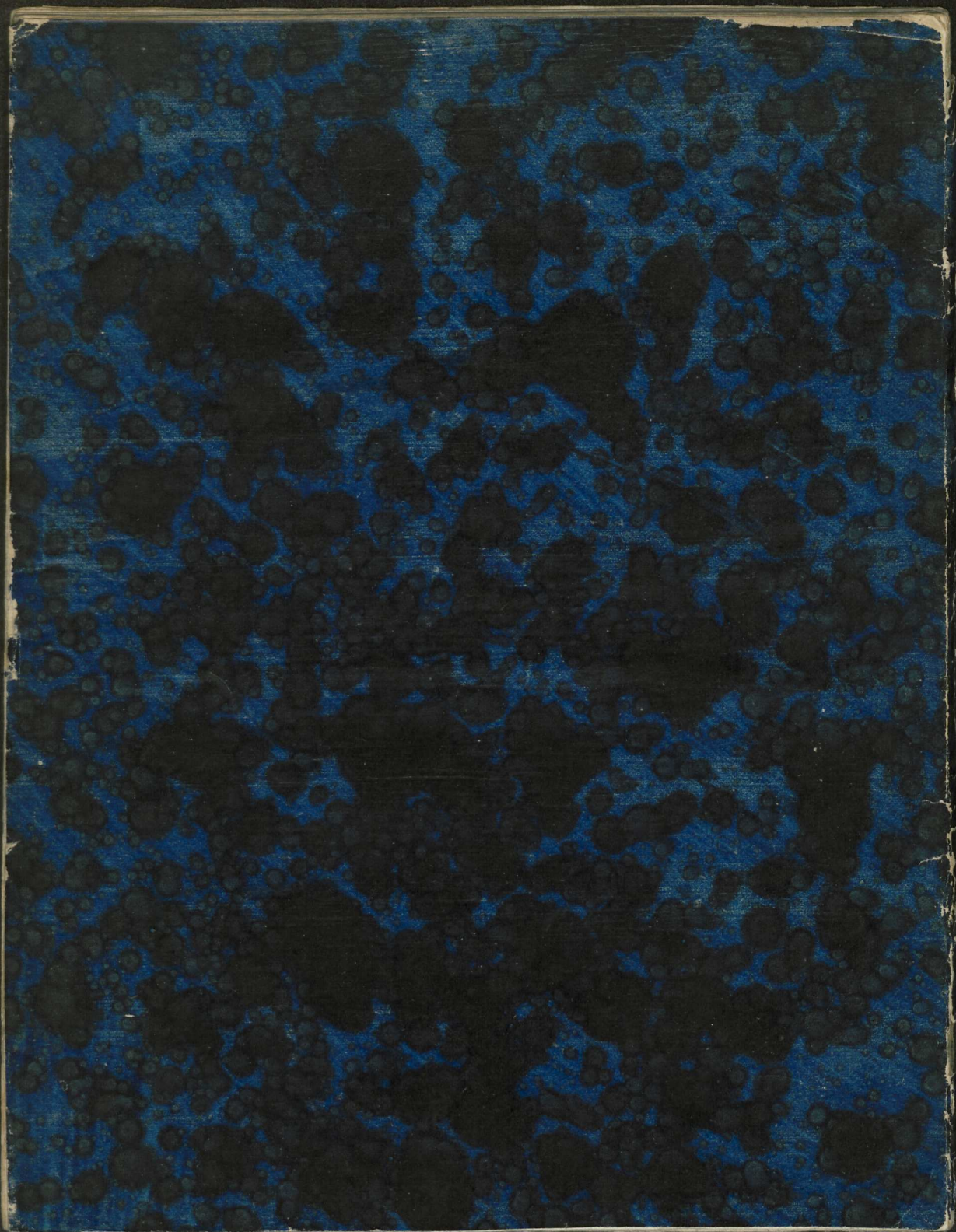


1012

7367

C 27



1012
C. 27

ORATIONES DUAE,

PRIMAE

ALTEAE

IN AUGURALIS

CONSULTISSIMI VIRI

HERBERTI COEMAN, SIS

Philosophiae & Juris U. Doctoris, hujusmodi disputatione in

Artem Legum hujusmodi super Praesidio

Habita in Auditorio majore d. d. xv. Calend. Julii 1679.

Cum legum Professionem publice auspicietur;

ALTEAE

FURCHBERGENSE VOLODOR

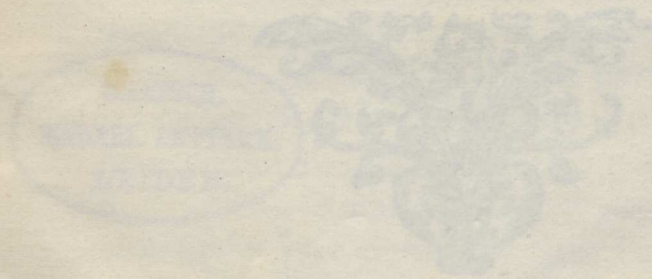
PHINEBRIS

In Obsequio hujusmodi non longe post hujusmodi

repentina morte erepti.

Habita in Auditorio majore d. d. xv. Calend. Julii

1679.



1679. B. 11. 37.
Apud Legationem Vindobonensem

102
C 27

ORATIONES DUÆ,

749
QUARUM
ALTERA

INAUGURALIS

CONSULTISSIMI VIRI

SIBERTI COEMAN,

Philosophiæ & Juris U. Doctoris, hujusque disciplinæ in
Acad. Lugduno Batava nuper Professoris;

Habita in Auditorio majore a. d. 14. Calend. Julias 1679.

Cum legum Professionem publice auspicaretur;

ALTERA

BURCHERIDE VOLDER

FUNEBRIS

In Obitum hujus Viri Acad. non longe post Inaugurationem
repentina morte erepti,

Habita in eodem Auditorio, a. d. VII. Calend.

Novembr. 1679.

MAATSCH.
NEDERL. LETTERK.
LEIDEN.



LUGD. BATAV.

Apud JACOBUM VOORN. 1679.

ORATIONES DUE

IN AUGUSTALI

CONSULTISSIMI VIRI
ALBERTI COMMANIS

Philosophie & Juris U. Doctoris Jurisdiscipulus in
Acad. Lugduno Batava nuper Professoris;

Abbas in Andovero magister a. d. xv. Calend. Jul. in 1670.

Cum legum Professorum publice suscipiantur;

AT TERTIA

RURCHERIDE VOLDER

PHILIPPS

Abbas in Andovero magister a. d. xv. Calend. Jul. in 1670.

per hunc mihi passus sum, cum ut aliquod extra et
monumentum apud posteros Professionis & obla-

tae & acceptae; tum quia consiliis plurimorum in
omni genere doctrinae celeberrimorum Virorum, exi-

stimantium ad honorem defuncti, quo nihil mihi
carius, & hoc non nihil posse, repugnare meum
non putavi. Nec dubitavi, quin haec ipsa Ve-

stris sub auspiciis cum inchoata & confecta sint,
Illustri Vestro Nomini inscribenda forent. Utinam
licuisset

licuisset

Apud Jacobum Voorn in officina



Viris Illustribus & Amplissimis
ACADEMIAE LUGDUNENSIS

**CURATORIBUS,
CIVITATIS,
CONSULIBUS,**

Quique illis est à Secretis.



n Vobis, AMPLISSIMI PROCERES,
Reliquias Viri, quem & Acade-
miae & Vobis simul ostensum, si-
mul ereptum D. O. M. voluit.
Consilium ejus fuit premere haec
ipsa, quae tamen ut lucem videant
persuaderi mihi passa sum, cum ut aliquod extra et
monumentum apud posteros Professionis & obla-
tae & acceptae; tum quia consiliis plurimorum in
omni genere doctrinae celeberrimorum Virorum, exi-
stimantium ad honorem defuncti, quo nihil mihi
carius, & hoc non nihil posse, repugnare meum
non putavi. Nec dubitavi, quin haec ipsa Ve-
stris sub auspiciis cum inchoata & confecta sint,
Illustri Vestro Nomini inscribenda forent. Utinam
licuisset

licuisset τῶ μανδύῳ non hæc, sed quæ meditaba-
 tur majoris multo & utilitatis & ponderis, Vobis
 exhibere. Non careret Academia Professore, non
 ego marito, in quo mihi erant omnia. Verum
 hanc felicitatem cum fata nobis negaverint, ab
 æquitate Vestra me non immerito rogare censeo,
 hæc, quæ sola supersunt & Vestræ erga defunctum
 voluntatis, & grati ipsius erga Vos animi indicia
 ut faventibus ea auribus audivistis, ita æquis ocu-
 lis perlustretis, benevolis animis accipiatis. Hoc
 unicum est, quod à Vobis ea, qua par est, reveren-
 tia obnixe rogar

Mæstissima defuncti Vidua

SARA COEMAN.



MAGNIFICE RECTOR,

ILLUSTRES ET AMPLISSIMI CURATORES, ET

HUJUS URBIS PROCERES, QUIQUE IIS A

CONSILIIS ET SECRETIS ESTIS,

CLARISSIMI PROFESSORES,

VENERANDI PASTORES,

DOCTORES AC MAGISTRI DOCTISSIMI,

OMNIUM ORDINUM VIRI GRAVISSIMI,

Tuque spes Reipublicæ, Nobilissima Studioforum corona.



I forte quædam à me, auspicante
 hanc meam legum Professionem,
 vota expectantur, optatum satis
 magnum possit videri, si Patriæ, si
 Academiæ, si singulis, aureos im-
 bres velim precari. Sed quoniam

sine Sapientia cumulata opes munera sunt non mi-
 nus nocitura, quam stolidum Midæ votum, omnia
 quæ tangeret in aurum convertentis, tales demum
 auratos imbres exoptare & licet, & expedit, quales
 Rhodiis Jovem ferunt indulisse, Minervæ nempe

A

nativi-

O R A T I O

nativitatem consecutos. Namque id à Poëtis canitur, indicantibus, literarum, disciplinae, legum, & omnis sapientiae studio illic nascente & efflorescente, divitias exoptatissimas, quasi cœlitus delapsas, magnâ simul copiâ affluxisse. Nec optare solum audeo, sed & sperare, si nos Belgæ pio simul & constanti affectu (quod Rhodus superstitioso cultu fecisse dicitur) veræ Minervæ & Sapientiae sacra religiosissime colamus, fore ut majores etiam ac firmiores, quam Rhodiis olim contigerunt, divitias honoresque acquiramus & conservemus. Sed ut voti mei, ac spei, rationem constare appareat, nemo, ut reor, ægre feret, à me gloriosissimi & prudentissimi illius populi memoriam diligentius revocari, præcipuè, cum ipsius vires ac decus creverint mari, cui quantum & nos debeamus ignotum non est; cumque ejus sapientia, legum studio, ac maxime navalium, eluxerit, quarum tractatio à me aliena censeari nequit. Cui ergo id consilium non displicet, mente ac cogitationibus me sequatur, recta petiturum Rhodum, imaginem olim & exemplar Batavorum rei publicæ, ut contemplati Rhodiorum potentiam & gloriam, ipsis eorumque legibus nauticis applaudamus primum, deinde cum iis Batavorum jus maritimum comparemus; idque non anxiorum Historicorum & Criticorum more, ne lente nimis provehatur nostra carina, & forte multa-

I N A U G U R A L I S.

multarum difficultatum scopulis illidatur; nec more disputantium Jurisperitorum, ne austeris litigii procellis favens popularis aura dispellatur: sed eorum more, qui manifestum student reddere, se patriæ ornandæ, & Juris, cum maritimi, tum universi studio excitando pro viribus incumbere. Vestrum erit, A. O. facilem nobis cursum præbere, & si mihi, cui non robur & triplex æs circa pectus est, committenti primum fragilem meam ratem huic pelago, tranquillo ac sereno vultu arrideatis, timorem illum, qui me initio dicendi solet commovere, & nunc prope conturbat, expelletis.

Rhodus, parva insula, non longe ab Asiae minoris littoribus disjuncta jacet, qua Carpathium pelagus cum Lycio confunditur, jam Troicis temporibus mari potens, & tribus urbibus clara; quibus post Xerxis ex Græciâ discessum quarta est addita, insulae cognominis, & alte cum reliquarum diminutione excrecens. Ante Alexandri Magni tempora, prout vel Atheniensibus, vel Lacedæmoniis conjunctior Rhodiorum respublica, ita & Populi vel Optimatum regimini propior fuisse videtur; sed tam potens, ut, cum Chiis & Byzantiis, difficile bellum sociale Atheniensibus moverit. Interim à Mausolo & Artemisiâ oppressa, & conditioni pristinae restituta, ab Alexandro Magno supra omnes reliquas civitates honorata est, cum ei & glo-

ria purgati à prædonibus maris tribueretur. Post illius mortem, Ptolemæo favens, à Demetrio gravem oppugnationem pertulit, sed pace factâ, libera sui que juris mansit, & gloriâ ac opibus indies magis ac magis crevit. Tum Colossus ille vastæ molis Soli dicatus, duodecim annorum labor, qui post 56. annos terræmotu prostratus, jacens quoque miraculo fuit: quo terræmotu ipsa quoque civitas graviter afflicta est, sed tam sapienter usa hac calamitate, ut vicinorum Regum & amicorum insignem benevolentiam excitaret. Postea cum Romani Græciæ sese, & Asiæ rebus miscerent, iis adhæserunt Rhodii, & cum plurimum mari pollerent, pro perutili iis præstitâ operâ, magnam Lyciæ & Cariæ partem, & sociorum atque amicorum Populi Romani nomen abstulere. Sed cum in orbe terrarum arbitria belli pacisque agere velle viderentur, & in bello contra Persen simili superbiâ Romanos offendissent, à M. Catone defensi sunt, & conservati. Mithridatis vero vim soli prælio maritimo infregere, & deinceps libertatis ac societatis jus recipere. Variâ fortunâ tempore civilium bellorum usi, sub primis Imperatoribus maxime floruerunt & potentiâ & literis, adeo ut ipsi Julius Cæsar ac M. Cicero ad eos, studiorum causâ, demigrarent. Sub Vespasiano cum cæteris insulis provinciciæ conditionem accipiens Rhodus, eam fortunam

tunam deinceps tulit, quam res & motus Imperatorum dabant. Et quamvis eam, primo à Saracenis occupandam, postea à Solimanno Turcâ opprimendam, in fatis esset, hunc tamen etiam cepit, postremis potentiæ suæ temporibus, fructum ex cultæ justitiæ ac sapientiæ, ut, nauticis legibus toti Imperio Romano datis, æternis laudibus celebretur.

Sed quorsum hæc narratio? nempe ut ad ponderandam causam tantæ ac tam diuturnæ in parvâ insulâ potentiæ ac gloriæ magis incitemur, atque ita miremur minus totum sese Imperium Romanum legibus Rhodiorum navalibus quasi subjecisse. Causam illam ne in insulæ & portus quadam opportunitate queramus, quæ & aliis plurimis ignobilibus locis contigit Strabo, præter alios, eam indicavit prudentissime: *admiranda vero est (inquit, de Rhodo loquens) præclara legum consuetudo & observatio, diligensque cura, cum reliquarum Reipublicæ partium, cum maxime rerum navalium, qua factum ut multo tempore mari dominata sit, ac prædones ex eo amoverit, & Romanorum, eorumque qui cum Romanis & Græcis amicitiam coluere, fueris amica; quorum gratiâ & libera mansit, & multis donariis ornari meruit.* Nihil vero addit Strabo de legibus Rhodiorum maritimis à Romano Imperio receptis, quia illud post ipsius, id est, post Augusti,

& primi illius Tiberii tempora contigit. Nimirum leges, earumque usus firmissimum sunt potentiae praesidium, intus concordiam firmans, divitiisque quaerendis & conservandis viam aperiens & muniens; ab exteris, aut aequitate, aut prudenti armorum vi pacem extorquens. Verum cum mari, quam terrâ, major & paratior omnium rerum conquiendarum copia sit, quibus illud vicinum & apertum est, si sapienter jus maritimum excolant, facili & certâ ad magnam & duraturam potentiam viâ incedunt. Imo & gloria non abest; quocumque enim terrarum naves pertingunt, quæ quidem domesticae semper potentiae speciem, justæ & amabilis, secum ferunt, eo permeat illius cum approbatione celebratio. Cumque visa ac cognita virtus mirabiles sui amores exciter non est mirandum, si alia gentes ac nationes, meliores se leges condituras desperantes, hisce sese patiantur constitutionibus regi.

Hinc igitur illud evenit, ut & sensim tacito usu Rhodiæ navales leges non solum apud Græcos, sed etiam apud Romanos invalescerent, sicut cum aliunde, tum ex *Servii*, *Oflii*, *Labronis*, *Sabini* sententiis, in Pandectas relatis, videtur patere; atque ut postea, aperte, ab Imperatoribus Tiberio, Claudio, Vespasiano, Trajano, Hadriano, Antonino, Pertinace, & Severo, confirmarentur, ita quidem ut jus universum maris lege Rhodiorum nautica judicaretur,

dicetur, in quibus ei legum Romanarum aliqua non adversatur. Cujus rei manifesta documenta sunt, cum ea quæ sparsim hic illic in veteribus Historicis & legibus reperire est, tum præcipue lex illa notata *αἰγιατός*, in Pandectas relata ex Volusii Maciani libro, sub titulo, cui nomen datum, de lege Rhodiæ de jactu, ut & Michaël Attaliata, & Harmenopus, & illud Auctoritatis exemplar, quod Leunclavius simul cum reliquis legum Rhodiarum edidit, quibus & subjungit, ex Docimii quodam libro de jure, testimonium. Mirari autem cogor illustre illud responsum Antonini, in memorata lege *αἰγιατός*, tot passum esse interpretationes: cum Alciatus, Amya, Petrus, Seldenus, Salmasius, aliique acuto ingenio quisque, paucis hisce verbis, quæ Latine fere sic sonant (*lego quidem mundi dominus, lex auriem maris; lege Rhodiorum nauticâ judicetur, in quibus legum nostrarum nulla adversatur*) tot diversas explicationes affinxerint, quas tamen omnes Jacobus Gothofredus repudiat, simul, quasi pro aris & focis, pugnans, probari ex hac lege, Imperatorem quoque maris esse dominum. Sed si liberet nunc cum Gothofredo in arenam descendere, ante omnia rogarem, quid à facillimo disputatore ulterius posset extorquere, quam, Imperatorem ipsum, subjectis suis dixisse, se etiam in mari dominari. Jam vero hoc totum omitto, non tam ne offendam vestras

vestras patientissimas aureis, A. O. quam quod ad institutum hoc meum nullâ rixâ opus est. Consentiant enim omnes hi interpretes, ex Rhodo maritimarum controversiarum decisionem petendam fuisse: Ita quidem, ut si quid sua lege Romani definiverint, non infringatur; sed quantum hoc fuerit, ex juris Romani libris potest colligi. Adeo ut certum sit, plerisque maritimis in rebus Rhodias leges nauticas Romanis ipsis imperavisse.

Quænam igitur hæc potentes & gloriosæ leges fuerint, si quærat, pene dixerim, ignorari. Reliquæ quidem nonnullæ earum, à Jurisconsultis Romanis explicatæ, in Pandectis, & in Pauli sententiis apparent. Leguntur & illæ leges Rhodiorum nauticæ, quas Leunclavius ex Pithæi Bibliotheca edidit, in Basilica quoque relatæ, quæ meræ eclogæ videntur & excerpta, ab Harmenopulo, ut creditur, collecta: quod quidem pretiosum fragmentum vocat Mornacius, sed incondita farrago Balduino, de lege Rhodia scribenti, visa est; si tamen de eodem scripto loquatur, quod credibile, quia id assimilatis, quæ apud Harmenopulum reperiuntur. Certe si quis has ab ipsis Rhodiis conscriptas velit affirmare, ei opponi posse crediderim, Doricam dialectum in iis non deprehendi, quæ tamen Rhodii sunt usi. Sed quicquid sit, eas quæ nunc exstant, exiguam partem fuisse necesse est illarum legum, quæ

quæ tantam potentiam & gloriam meruerint. Quamquam & aliud dicendum superest, nempe antiquis temporibus tantam non fuisse rerum maritimarum scientiam, ac ea est, qua nunc, præcipue Batavia, suo quodam jure potest gloriari. Certe quamvis in istis exercitati ingenii vestigia appareant, esse tamen in nostris nauticis legibus multa arbitror, quæ & nostro tempori, & non angusti maris mediterranei finibus, sed latis vasti Oceani cursibus magis sint accommodata.

Verum enim vero (quæ jam summa est mearum curarum) nondum tales esse leges nostras deprehendo, ut hisce temporibus ad similem Rhodiarum gloriam pertingere aptæ natæ sint, quibus se sub Imperio Romano totus terrarum orbis subjecerat; & sperare nefas arbitror, ut hisce, quas Belgium habet, maritimis legibus nunc certum robustent pleræque mundi gentes. Si quis tamen illud, dissoluto Imperio Romano, ideo ne perfectissimis quidem legibus sperandum existimet, is perpendat, non favore aut gratiâ Imperatorum id olim factum, sed legum ipsarum majestate & sapientiâ; reputetque secum, quam latè superioribus annis *Barcinonis, Wisbuyæ, Oleronis, Hanseatice*, & similes maritimæ leges suas vires extenderint, quæ immane quantum à perfecto legum nauticarum corpore aberant. Namque memoriæ proditum est, legum

quarundam nauticarum collectionem confusam, Asiatico stylo conscriptam, quæ nunc *Consulatus Maris* nomine, Italico idiomate circumfertur, ante quadringentos circiter annos, rotum per Orientem vim & potentiam obtinuisse, circa eadem tempora videntur in urbe *Wisbuyâ*, quæ olim nobile erat *Gothlandiæ*, *insula maris Baltici*, emporium, collecta quædam circa navigationem jura, quæ etiamnum, (sed dubito, an incorrupta) exstant; & rursus iis multum similia quædam, quæ *insula Oleronis*, *sive Uliaris*, in *sinu Aquitanico* sitæ, nomen præ se ferunt. Sed quamvis Galli cum Germanis de antiquitate harum duarum collectionum disputent, vix tamen ipsas examinanti dignæ illo certamine videntur, nisi quia defectu meliorum, hæc inconcinna & pauca leges tamen tantum valuerunt, ut omnes Oceani accolæ, eo, non tanquam proprio sed velut gentium jure, uterentur. Has quoque magnam partem secuta *Civitates Hanseaticæ*, primum A. 1591, & postea repetitâ cura A. 1614, jus quoddam maritimum condere inceperunt, sed non satis serio conatu, aut necessariis auxiliis parum suffulta.

Quid ergo? nonne jamdudum generosa Batavorum pectora desiderium incendit augendæ ac stabilendæ per leges maritimas nostræ potentia & gloriæ? Adeste animis, quotquot & propria, & commu-

communis nostræ gentis salus tangit, & si quid à me leviter indicetur, id penitus mentibus vestris defigite, & augete meditando. Non est desperandum, non est A. O. si quid ratio & futuri conjectura potest divinare, defectus, qui in nostris nauticis legibus, earumque usu, deprehenduntur, suppleri posse ac perfici, & talem Juris Maritimi artem posse in hisce terris condi, quæ Rhodias cæterasque leges immenso post se spatio relinquat. Ad sunt mercatores ætate & rerum usu graves. Ad est Judicum & Jurisperitorum copia, à quibus infinitæ maritimæ quæstiones decisæ sunt & disputatæ. Quodque caput rei est, offert se, & certum auxilium pollicetur, tot casus, tot maria, tanto temporis tractu, experta Batavorum navigatio; quæ non in sinu solo Oceani, quo Rhodiorum fere naves continebantur, sed qua Sol diem terras ostendit, exercita est, imo & glaciem borealem fregit, quo Sol ipse non potuit sequi. Sed quid? feretis liberam vocem, Auditores? non loquar de meo iudicio. Sed viros ætate, rerum usu, & honore commendabiles dicere memini, non satis apud nos curari res maritimas, quod si de bellorum maritimum cura verum non deprehendatur, facilius quis de mercatura & legibus concesserit.

Quin ergo acriter incumbimus in id studium? & solidam nobis nostram, cum utilitate conjun-

etiam, gloriam vindicamus? Quantum per omnes terrarum tractus nomen IMPERATORIS JUSTINIANI non tam, quod armis quosdam populos aut vicerit, aut lacefferit, sed quod *Corpus hoc Juris*, quo utimur, illius nutu & auspiciis à delectis viris est coagmentatum. Cujus laudes deprædicari, nemo nunc, ut opinor, à me expectat. Sed quantacunque hujus colligati juris sit excellentia & venustas, tamen notare perfacile est, non solum ea quæ de rebus nauticis traduntur, fere ex Rhodiorum fontibus esse hausta, verum etiam, non esse in eo effictam quandam completam, aut certe pleraque completentem, pleraque defnientem, legum maritarum compagem. Pace *Triboniani*, cæterorumque juris compilatorum dixerim, nec hoc opus aggressi sunt, nec huic oneri erant pares. Nam & veteres Jurisconsulti, ex quorum scriptis *Digesta* sunt composita, ipsi non multum cum mari habebant commercii, & sortem Populi Romani secuti sunt, non mercaturâ, sed armis maxime imperium propagantis. Quæque in Codicem relatæ sunt Imperatorum constitutiones, ferme eorundem temporum sunt, ejusdemque conditionis, & certe illo Belgarum immenso & singulari usu caruerunt. Belgis igitur quasi divinitus reservata est gloria excolendi, & ad culmen perducendi juris maritimi. Neque enim ea, quæ hic illic, post Romanos, tentata sunt à quibusdam

busdam urbibus aut insulis, eo studio & iis auxiliis suscepta sunt, quæ huic rei perficiendæ erant necessaria. Vidimus ante de aliis, vidimus de *Wisbuya*. Hic vero me non parvus dolor commoveret. Illud fero, partem juris maritimi, quo utimur, Regis Hispaniarum nomen ferre, quoniam ut à Belgarum tum Principe, atque Belgicis consiliis est conscripta. Sed nos Belgæ, nos Batavi, quantum olim nomen! quantum & nunc, si cætera spectemus! tamen *Wisbuyensibus* nauticis legibus, si non paremus, certe earum majestatem comiter conservamus. Valet auctoritas hujus inconditæ & obsoletæ farraginis non parum apud nos, qui, quominus nostræ leges, & in Balthico mari, & ubique valeant, nobis ipsis desumus. Et quibus gloriari licuit, penes nos esse introitus, atque adeo totius Balthici maris claves, ab illius maris insulæ cujusdam collapsis manibus jus arcessimus, secundum quod nostræ quodammodo navigationis ratio conformetur. An ergo ita nobis volupe est omnia undique conquirere, ut nec vivendi & mercimonia exercendi modus noster proprius esse possit? Num vero expectare lubet, usque dum à Gallis, quibus literæ & maris studium cordi esse videntur, id fiat, quod nos magis decet, ut ita scientiam nostram, & mercaturam, & quidni ergo etiam libertatem, Gallorum fascibus subjiciamus? Tamen cum thesauri

O R A T I O

omnibus ex regionibus in sinus nostros asportantur, divitias non tam aliis terris, quam industriæ nostræ nos debere credimus: nobis igitur, quibus mercandi commoda debemus, etiam ejus rei rationes & vias concedamus.

An vero præterea non animadvertimus, quam arcte inter se connectantur rerum justa disciplina, atque ingens fructus & utilitas? quid? si quis forte omnium exterarum legum auxilia repudiare velit, an incerto jure cives suos agi ac rapi patietur? nihilne æstimet illam laudem, quam olim Pythius Apollo sibi asseruisse dicitur, se suarum rerum incertos dimittere certos, compotesque consilii, ut ne temere res turbidas tractent. Sane cum manifestum sit, legibus nostris maritimis plurimum deesse, etiam si quis alienorum statutorum auxilia advocet, quæ ipsa cum multa continent absurda, tum multa omittunt, instabilitatem & perturbationem rerum amare videbitur, qui nostro, quod nunc urgemus, consilio, juris nempe maritimi perficiendi, præfracte obniti velit. Interest civium, interest Reipublicæ, ut cuius in promptu sit scire, quid suum, quid alienum sit, quid ipse debeat, quid jure possit consequi. Nisi forte quis intelligentiæ & ratiocinationi tantum tribuendum censeat, ut etiam sine accuratis legibus, si non à privatis, certe à judicibus controversias satis recte definiiri existimet.

Ergo

I N A U G U R A L I S.

Ergo vaga & dubia ratio, quæ in singulis hominibus, secundum diversitates ingenii, educationis, institutionis, cupiditatis & affectus, pene diversa est, in judicibus constans erit, & sibi semper similis? quin ergo leges omnes abolemus, & cum hic plane incertus sit eventus, non meliore instituto vivimus, quam veteres Germani, qui novissimo alexæ jactu de libertate, & de corpore contendebant. Si excipiat, controversi juris decisiones à Mercatoribus usu exercitatis posse peti: quis credet, illorum opiniones non fore instabiles & incertissimas? quis nescit, eorum cogitationes sæpe juris jam constituti principiis adversari? cur hoc onus imponetur, imo hæc quasi levis notæ macula inuretur judicibus, ut ipsi dijudicandis causis constituti, ad mercatores confugere habeant necesse? & postquam necessitas multa ignorandi cogit artifices quosdam de iis, quæ facti sunt, rogari, an honestum simul existimari potest, summis quoque judicibus injungi, ut mercatores de jure consulant? Quidni potius horum Mercatorum solertissimi & experientissimi, publica auctoritate, una cum quibusdam ex judicibus & Jureconsultis congregati, suas meditationes in commune conferant, ut uno illo labore, & non magnis sumptibus, omnium maritimum casuum facilis sit decisio. Est profecto tanti singulorum insignis utilitas, & patriæ decus ac splen-

O R A T I O

Splendor. Nec moror, si quis obstrepat, hisce, quas habemus, imperfectis legibus satis nos hucusque floruisse. Novi Dei Opt. Max. liberalitati ac favori omnia tribuenda esse, qui saepe non quarentibus, aut rationes & vias acquirendi negligentibus, ingentes copias & divitias confert. Sed si unicuique manifestum est, solos omni labore & industria vigilantes recte Summi Numinis sibi favorem polliceri; cui non proclive est cogitare, si leges habuissemus meliores, aut majora nos bona possessuros fuisse, aut facilius quædam mala declinatu- ros. Certe cujusque rei ipsa natura inspicienda est, & quas utilitates conferre apta nata sit. Imo cum Patria, omnium confessione, eo vigore & robore non sit, quo olim fuit, quid magis conveniens est, quam illa præcipue remedia adhiberi, quæ non extrinsecus inanem quandam sanitatis speciem faciant apparere, sed interioribus litium vitio purgatis, ve- getoque concordie ac certi juris succo repletis, soli- dam ac firmam valetudinem præstent. Vocat igitur Belgas pudor, vocat gloria, vocat utilitas, ad componendos Juris Maritimi Pandectas.

Et si tempus ullum fuit id perficiendi, nunc certe est quam commodissimum, quo diro & prope fa- tali bello liberati, novâ quiete quasi ad excolendas pacis artis vocamur. Hoc faustum omen esto. Ut & alterum in multis eorum, qui nostram Rempu- blicam

I N A U G U R A L I S.

blicam regunt, & qui Rectoribus sunt à consiliis, elucere insignem justitiæ & literarum amorem, qui constanti calore pectora commovens non requiescet ante assertum Belgis, cum per alias vias, tum per pulcherrimas leges maritimum honorem ac robur. Ita quidem ego vaticinor, & jam mente præcipio decus illud, quod per omnes maris tractus Belgico nomini adhærebit. Jam prævideo, quam solida futura sit hæc legitima potentia, quæ non invidiam creabit, ut cæteræ, sed amore nostrarum legum, omnium nobis conciliabit populorum favorem. Jam videre libet illud à tot regibus inaniter peti- tum Dominium maris; nostra potestas non uno aut altero mari continebitur sed ultra Garamantas sese & Indos extendet. Nec a plustria aut levia no- bis vela demitti, noster erit triumphus, sed leges nostras ab omnibus coli & observari, ipsisque po- pulorum animis nobis submissis vere imperabi- mus.

Sentio me inflammari A. O. & pene oblitus tenuitatis meæ, aliquam etiam meam opem fuis- sem pollicitus. Equidem quoties tacitus mecum considero, quam magna de me apud plurimos ex- pectatio concepta videatur, measque ipse debiles vires perscrutor, intremisco. Sed quoniam jam in hunc locum adducti sumus, quem deserere non est integrum, audendum est, ut opinor, & expulso,

aut certe moderato timore, omnis cura ad Patriæ ac studiosorum utilitatem convertenda est. Jura, quæ de maritimis rebus conscripta sunt, occasione datâ, interpretabimur, fontesque aperiemus, ex quibus & perfectiora fluere posse videantur. Ac si quando omnium, quæ inter privatos intercedere solent, circa res maritimas, disputationum, principia uno ambitu complecti licet Argonautarum instar, navem quasi ex sylvis in mare deducemus, oneratam trademus ventis, eamque perpetuo per tempestates & pericula comitati, rursus subvehemus in portum. Nec alterâ nobis Medea, nec cantatis herbis erit opus, nec vellus quoddam aureum hac navigatione petetur. Legum, rationis, & usus diligentissima examinatio aderit, & quædam numeris suis prope completæ juris maritimi artis & scientiæ imago merces erit laborum. Occurret in hoc cursu, & eminebit nobilis ille contractus *Assurationis*, quidni enim periculorum aversionem aut communicationem hoc uno vocabulo, usu volente, appellemus? Hic patebit, quantum Belgica statuta omnes Bibliothecas (ut Cicero de legibus 12. tabularum loquitur) & auctoritatis pondere, & utilitatis ubertate superent. Patebit tamen simul, multa esse in iis prætermissa, quædam ita conscripta, ut adjuvandi, vel supplendi, vel corrigendi hujus juris gratia, Prætor advocandus videatur.

Lon-

Longum esset, si de cæteris Juris Maritimi præcipuis articulis, si de Cambio, quod ex illo efflorescit, similibusque explicare differere inciperem. Hisce ergo in hortis latè spatiabimur, non tantum ut flores quosdam carpamus, sed ut colligamus maturos fructus; nec itinera tantum monstrabimus, & quasi digitum intendemus ad fonteis, sed ipsi duces erimus, aut, si vires deficiant, in magnis voluisse erit satis, aliosque valentiores excitavisse.

Nec ideo minus universum jus sumus pervestigaturi, imo & eo diligentius. Nam id mihi certum est, omne jus esse inter se connexum & implicatum, plenamque justitiæ formam animo impressam esse debere, ut de singulis vitæ casibus rectè possit judicari. Cumque plurima, quæ in mari sunt ab hominibus similia sint iis, quæ in terrâ, vera juris fundamenta rectè perspecta, quando usui maritimo jungentur, & vitia rerum ostendent, & eorum remedia. Sed & præterea omnium mihi legum tractandarum provincia incumbit, in qua verborum labor quam libentissime. Et quanquam Advocati munus, quo hucusque non plane infeliciter videor functus, non displicebat, tamen quoniam hæc vivendi ratio ingenio meo, quoniam naturæ meæ (judicibus amicis meis) maxime conveniens est, ago gratias SUMMO NUMINI, ago NOBILISSIMIS DD. CURATORIBUS, qui me, licet non ambientem,

C 2

non

non rogantem, ad hoc munus vocavere. Nam, ut spero, ista *Scaevolarum* & ceterorum beatorum sapientia, licet ut oscitans & dormitans ab *Antonio* apud *Ciceronem* derisa, tamen, postquam ad eam confugi, cum *Crasso*, me in honestam libertatem vindicabit. Quam jucundum erit perpetuum cum *Papiniano*, cum *Ulpiano*, cum *Paulo*, cum ceteris Juris conditoribus consortium? quam explebit desiderium meum, illas continuo vias, quas excellentissimi ingenii homines muniverunt, ingredi, emetiri, & usibus nostris accommodare? Neque enim dissimulandum censeo, sed potius præ me ferendum amorem hunc meum, quo non interpretum & commentariorum infructuosam multitudinem, sed ipsos legum perennes fontes complector. Neque me decus & pulchritudo tantummodo eorum, quæ Romano Juris Corpore continentur, pellexit in hunc affectum, sed & usus ipse docuit, legitime hæc à me diligi. Vidi enim & sensi quam sapissime, cum meam intelligendi dijudicandique facultatem clariore ab his & diviniore luce perfundi, tum judicum animos legibus ipsis promptius & certius acquiescere.

Utinam vobis omnibus idem ardor sit, Studiosa Juventus, imo vero maneat, & si fieri potest, augeatur. Nam amari jam à vobis pretiosam hanc scientiam, Collegarum honoratissimorum summæ dotes,

dotes, & vestra erga eos studia mihi persuadent. Sed quoniam ad eos sublevandos ego nunc ascitus sum, novo quodam igne, & singulari juris cognoscendi & rebus aptandi desiderio vos incendi quam maxime expeto. Nec necesse arbitror multis rogare, ut vestrâ me benevolentiam dignemini, si enim veram jurisprudentiam sincero affectu amaveritis, cum videritis hanc mihi unice esse in deliciis, non potero non habere vos studiosos mei. Annitamur ergo junctis viribus omnes, ea quæ de jure prope divine scripta sunt, quam accuratissime perscrutari, ut aliquando & iis, qui auxilio nostro indigent, & patriæ possimus esse usui

Nunc ego (post invocatum Deum, ut semper propitius patriæ, legum studio, & meæ huic Professioni velit favere) si tantum mea vox valeret, aut haberet ponderis, libenter omnes omnium ordinum homines, præcipue eos, quibus tota Respublica nostra, in aliquâ sui parte, commissa est, obsecrarem atque obtestarer, omnes suas cogitationes & studia eo conferant, ut justitiæ sua majestas, & forma integræ semper sint, legesque cum de omnibus, tum de maritimis rebus, optimæ condantur, & excolantur, ut ita, non solum à privatis propria habeantur tranquille, & augeantur, sed & Respublica, Rhodiæ premens vestigia, diurnâ potentiam valeat, & legibus suis volentem subjectum vi-

deat orbem terrarum. Sed forte hæc oris mei soluta
vox debilis est nimis, & ad commovendos animos
tubâ quadam aut buccinâ, & quasi auxiliari carmi-
ne opus est. En adsunt. Nam meus jam fervor in
furorem Poëticum exardescit.

*Audiat hoc tellus, quam maxima flumina gratis
Perlabuntur aquis, patefacto in Nerea cursu,
Longe collectos simul huc portantia fructus;
Et quæ, contigui non spernens Numina ponti,
Invitata suas Neptuno credidit alnos,
Et sensit benefacta freti, cum lintea fidis
Acta diu ventis, repetita per æquora, vasti
In Batavos ferrent mundi patrimonia portus.
Audiat hoc gens nata mari, cui fluctibus aptum
Ingenium, & pelagi placet experientia duri.
Audiat, & memorans per quæ miranda parentum
Creverit, ut totos prope debellarit Iberos,
Ut sæpe Albionum classes depresserit, ut quæ
Egerit innumeros per cærulea lata triumphos,
Turpe putet, nihil antiquæ superaddere laudi
Velle, nec his seros titulis augere nepotes,
Æquorei juris pervecti ad culmen, & omni,
Nec tamen in vito, leges posuisse profundo.
Postulat hoc privata salus, & publica, postcit,
Æternas quisquis Belgis exoptat honores.
Ipse pater Rhenus, quoties, grata arva relinquens,
Volvitur in pelagus, respectat, & O mea, clamat,*

Ultima

*Ultima terrarum, quam vellem incurrere certis
Fluctibus, & per te justo me credere ponto.
Responsant Nymphæ Nereides. his sua votis
Vota statim miscent, sed & acrior incitat ardor,
Factantque iratas ad Belgica littora voces.
Nulla igitur nostris referetur gratia factis?
Quæ Batavis monstramus iter per inhospita saxa,
Quæ ventos mulcemus, ut his accedat arenis
Quicquid opum præbet vel tarde cognita tellus.
Tam faciles vobis Boream, saxosque sodales,
Virgineum cognoscite opus. Sed flamina iustâ
Ut cursent normâ, quæ rara potentia vobis
Sorte data est, cur non curatis? an usque manebit
Torpor, & haud prudens lucri, stabilisve cupido?
Credite. Diva Themis regni protendere fines
Festinat, plenosque in lato marmore cultus.
Hæc, Belgas languere videns, irata recedet,
Atque alios ponenda mari sua jura docebit.
Nos simul urgebunt Themidos, propriique labores,
Ingratas, sine jure, rates, illidere saxis,
Aut non lucrosos illis concedere cursus.
Sed quoniam placida invitant nos otia pacis
Ad studia, & quoniam Patriæ Rectoribus ingens
Ardor inest ad pulchra vocans, Academia felix
His curata viris, quis docto in pectore Pallas
Tota viget, Themidisque ac Gentis gloria cordi est,
Vaticinor non vana; novo decorabimus ipsas*

Divitias

ORATIO

Divitias aquo, & Batavo moderante carinam,
In sanctis Astræa redux spatiabimur undis.
Applaudent populi, & Divæ pia chura ferendo,
Tangetur grato Batavorum nomen odore.
Sufficiet fontem, clari quo flumina juris
In mare decurrunt. Duras Rhodos ipsa Catenas
Concutiens: hæc grata mea solatia sorti,
Dicet, conatus ad summum ascendere nostros.
Belga, Deo dilectæ vale, terraque marisque
Semper amor, sic non erit invidiosa potestas
Vestra, nec injusto sacra gens violabere bello.



MAGNIFICE RECTOR

BURCHERI DE VOLDER

ORATIO
FUNEBRIS

In Obitum

Consultissimi Viri

SIBERTI COEMAN

Philosophiæ & U. Juris Doctoris
hujusque in Acad. Lugduno Batava
Professoris.

Habita in Auditorio majori a. d. vii. Calend.
Novemb. 1679.

MAGNIFICE RECTOR,

AMPLISSIMI REIP. LUGD. BATAVÆ CONSUL,

JUDICES, SENATORES, QUIQUE HIS ESTIS
A CONSILIIS ET SECRETIS.

TOTI MAKRITOTI NOSTRI AFFINIS, CONSANGUINEI, AMICI MOESTISSIMI.

PROFESSORES CELEBERRIMI, COLLEGÆ
HONORANDI.

FACUNDISSIMI VERBI DIVINI PRÆCONES.

DOCTORES QUARUMCUNQUE DISCIPLINARUM
CLARISSIMI.

QUOTQUOT ADESTIS.
VIRI HONORATI,

*Tu denique Studiosa Juventutis corona, spes Patriæ,
delicta nostra.*



Perpetuas rerum humanarum vicissitudines, Nihil ne temporis quidem puncto in terris stabile, in continuo fluxu versari omnia, & in sola inconstantia constantissimum Naturæ ordinem, nemo nostrum non agnoscit. Quam vana sint hominum consilia in longitudinem præsertim exporrecta, quam inanes magnæ de futuro cogitationes, & quam sæpenumero à destinatione nostra dejicia.

mur longissime in ore est omni populo. Nescio tamen quo fato fiat, ut hæc ipsa quæ ante omnium oculos posita quotidiano usu habemus compertissima, quæ summa omnium assensione & ipsimet deprædicamus frequenter, & ab aliis deprædicari intelligimus præterfluant quasi mentem, eamque placido, nec fluctus ullos, multo minus procellam commovente cursu præterlabantur. Nulla dies est, quæ non variam exhibeat hominum sortem. Hunc de summo honoris & dignitatis gradu dejecti, illum humili ex loco assurgere. Morbis, doloribus, ægritudinibus, omni calamitatum & miseriorum genere, nunc hos nunc illos affigi, morte alios lentiore duci, alios repentina præcipitari mundi hocce Theatrum singulis tantum non momentis ostentat. Quotusquisque tamen quæso est qui ad hæc attendat? qui eadem illa, quæ cæteros pati securus videt, nullo non tempore sibi imminetia vere ad animum revocet? Quanquam enim mens nostra suam hoc in genere desipientiam facile deprehendit, quanquam clare perspicit ratio, nec se nec suos ullo proprio jure uti, sed communi omnium eorum, quos quotidie efferri videt, non tamen in eo commoveretur animus, nisi tum demum, ubi hæc ipsa mala subitaneo præsertim impetu charissima nobis pectora invadentia mentem quasi ex profundo sopore excitatam ad tristissimam suam

causam

fortis

fortis contemplationem convertunt. Tum demum ex animo deslere solemus quasi nunc primum cognitam miseram humani generis conditionem. Tum demum spei nostræ ineptias incusare, & fortunæ alia & alia continenter molientis volubilitatem, lachrymis, gemitu, suspiriis prosequi. Huic rei, qua nulla est inter homines familiarior, ut vere fatear, affine quid passus sum in acerbissimo exitu Charissimi mihi amici SIBERTI COEMAN, in ipso ætatis flore, in rerum agendarum principio intempestiva morte nobis erepti. Noram equidem *ἡ μακαρίτω* non secus ac omnia in potentissima Dei manu esse. Noram nullius cujuscunque etiam sive ætatis sive ordinis vitam vel temporis momento intuito collocatam. Noram nihil tam firmis positum fundamentis, quod non leve momentum concutiat, imo prorsus destruat. Quæ cum nossem, non potui tamen, quin vanæ indulgens spei ex nupero hujus ad hanc Academiam adventu multos Academia ingenii & eruditionis, multos mihi & solidos & duraturos amicitia benevolentiaque fructus pollicerer. Expectabam siquidem ab ipso, quæcunque ex alterius humanitate, candore, ingenio, doctrina, suavissimo denique consortio jucundissima accidere homini possunt. Et jure certe merito expectabam, si à prima pueritia mihi perspectos ejus mores ingenuâ urbanitate & lepore conditos, excellentes

D 3

cellentes

cellentes ingenii dotes, & quod hanc ad rem maximum est, amoris in me spectarem magnitudinem. Mihi ab altera parte nihil erat deliberarius, quam omni cultus & observantiae genere amorem huncce demereri, ipsiusque in me officiis, quae semper novi fuisse paratissima, niti ut paribus responderem. Quae quidem ego grata animi cogitatione cum volverem, ecce ex improvviso D. O. M. Virum hunc ab Uxore, Liberis, Academia, Affinibus, Amicis, me denique avulsurum, sibi redditum voluit, unoque hoc actu jucundissimas illas cogitationes meas in tristes & ductuosas mutavit. Neque vero mihi, hoc in rerum statu, quidquam aut expectandum aut faciendum restare videretur, quam cum illis officiis, quibus Vivum mihi prosequendum destinaram nullus nunc sit locus, id certe, quod unice relictum est, honori defuncti ut praestem, quod Amicitiae quae inter nos à teneris fuit causa, injunctum mihi voluit. AMPL. SEN. ACAD. nostri, ut vitam, ut mores, ut studia, ut res gestas paucis, (habet enim Vita minime inquieta, & nimium, proli dolor, cito abrupta actus haud multos) vobis enarrem. Resarciet forte amoris mei abundantia quod in celebrandis Viri laudibus mihi deest, à facundia. Sin minus, id certe faciet ut testatam publico nostram amicitiam relinquat, simulque si dicendi tenuitate quod libens agnosco,

sco, summis ejus dotibus oratione exaequandis par non sim, quoniam amore inductus hoc officium suscepi, & à iustissimis quos hic praesentes video consanguineis, & à vobis etiam ceteris meis auditoribus veniam facilius impetrem. Quam ut ab aequitate vestra mihi denegatum non iri confido, sic ab eadem omnino expectandum censeo, ut quae benevolentia frequentes ostendistis Vos defunctum si longiorem vitam fata concessissent, prosecuturos fuisse, eadem me Vobis exponentem, quanto Viro orati sitis, hac horula prosequamini.

Non ignobilem patriam, honestos parentes non in minima felicitatis habendo parte, multi & clari Viri censuere. Quorum utrumque τῶν μακροτέρῃ benigna sat manu largita Fortuna est. *Amstelodamum* celeberrimum illud Totius Europae, imo orbis Terrarum emporium, Mercurii Musarumque praclarum domicilium, ex antiqua & honestissima illic familia nobis hunc civem dedit. Avus nostri *Conradus Henricides* Vir summa animi quibuscunque etiam in fortunae casibus tranquillitate, quietam ad extremam usque 90. annorum senectutem vitam protraxit. Uxorem habuit *Corneliam Coeman*, à qua posteri, hujus cum parens virili caret sobole, cognomen sumere, *Joannis Janssonii Coemanni* Filiam. Fuit nostri hic proavus numerosa, sed sequioris sexus felix prole, ex quibus plures
vel

vel cognatione, vel affinitate sibi junctos vidit no-
 ster Reip. Amstelæd. & olim & nunc Coss. judi-
 ces, variis gestis honoribus, & præfecturis Indica-
 rum Societatum insignes; vidit & plures Divini
 Verbi multis in locis fidelissimos præcones. Ex
 hujus Viri Filia *Conradus Henricides* filios duos, tres
 filias suscepit, in eo præcipue felix, quod & hosce
 Matrimonio junctos & ex iis Nepotes & Prone-
 potes florentibus in rebus viderit. Hujus filius
Joannes Coene Coeman defuncti pater, Mercaturæ à
 parentibus destinatus prima statim sub adolescen-
 tia *Hispaniam* adiit; sedemque annum & sex men-
 ses linguæ noscendæ ergo *Malace* fixit. Dein
 cum suam & fidem & sagacitatem facile civibus
 probaret suis à multis eorum certatim electus fuit,
 qui rerum ipsorum curam illis in oris gereret.
 Hujus rei causa *Mare Mediterraneum* trajecit, adja-
 centia ei oppida *Tunetum, Venetias, Sardinia* etiam
Promontoria invisit. Post ad nobiliora Gallici
 regni transit *Emporia*, summa sedulitate om-
 nia solertissimi Mercatoris implens Munia. Hinc
 tardius Patriam revisens, tardius quoque de
 conjugæ sibi prospicere potuit. Qua re factum ut
 annos jam natus 34. uxorem demum sibi asciverit
Joannam Siberti *fiam*, cujus Pater circum oppida,
 quæ *Mosa* alluit strenue Mercaturam faciebat.
 Hisce ex parentibus præter duos filios, quorum
 alterum

alterum adhucdum puerum, alterum spectatæ pie-
 tatis juvenem circa annum ætatis secundum & tri-
 cesimum mors abstulit, & unicam filiam, quæ ju-
 vencula admodum decessit, Natus est *ὁ μακαρίτης*, qui
 unice hucusque superstes parenti jam octuagenario
 majori ultimos luctus commovet. Quæ quidem
 omnia enarro strictius, non quod in iis non agno-
 scam multa, quæ ad dignitatem faciant familiæ, sed
 quod me ad se trahat defunctus, de quo tot mihi di-
 cenda video illi soli debita, ut quæ externa, quæ
 gentis, quæ fortunæ sunt, molli brachio cogar per-
 currere.

Natus itaque noster est a. d. xvii. Calend. Jul.
 anni 1643. insigni parentum gaudio, quod non
 mediocriter auxit, cum mox ipsa in infantia singu-
 laris ingenii solertiæve plurima daret indicia, quæ
 & parentes, hunc studiis ut addicerent, impulerunt.
 Latine ut sciret effectum est opera *Adriani Junii* lu-
 di apud Amstelodamenses litterarii quondam mo-
 deratoris; Viri ut in litterarum palæstra exercita-
 tissimi, sic ad id ipsum nati, ut insigni veræ eruditio-
 nis, & solidæ sapientiæ amore inflammatos juve-
 num animos superioribus imbuendos traderet di-
 sciplinis. Ad quas cum perventum esset sollicitus
 admodum de recto studiorum tramite, filii aman-
 tissimus simul & prudentissimus pater, non quod
 vitium plerorumque est parentium, nimia festina-
 tione

tione spes suas præcipitandas ratus, juvenis animum litteris humanioribus, & *Philosophiæ* studiis non leviter tingi, sed penitus imbui voluit. Quo quidem ipso tempore mutuæ inter nos benevolentia & nunquam intermoritura amicitia communi ex studiorum genere firmissima jacta esse fundamenta, & nunc mihi gratulor. Versabamur siquidem iisdem in studiis, utebatur iisdem præceptoribus Viris Clarissimis *Arnoldo Senguerdio* Collegæ mei *Senguerdii* parente, *Philosophiæ* Amstelodami Professore Primario, nunc *in dignitate*, & *Alexandro de Bie* *Mathesin* ibidem tunc temporis, nunc & *Philosophiam* proficente. Horum ductu *Mathematicas* disciplinas cum *Philosophicis* copulavit, neque separandas eas scientias censuit, quas & ratio, & rerum conjunxit Natura; Philosophorum sola disjunxit ignorantia. Præterquam enim quod is esset, qui nullam sibi studiorum negligendam partem censeret, facile sibi persuaderi passus est, *Mathematicas* scientias, licet primo aspectu non tantum videantur spondere fructuum, habere tamen in recessu quamplurima ad Vitæ usum, ad rationis rectæ regimen, ad Veritatis inquisitionem utilissima. Non enumerabo, quod facile possem, *Mathematicarum* rerum plurimas omnino non contemnendas utilitates: præmittam absque harum usu eximiam rerum *Physicarum* notitiam habiturum

biturum neminem: Nec adducam harum disciplinarum neglectu in tenebris & squallore multos annos *Philosophiam* jacuisse: Id unum addam, quod nemo diffitebitur, nihil quibuscumque etiam in negotiis judicii robore esse præstantius: Nihil certo veri & falsi indicio pretiosius: Nihil denique mentis in dignoscenda Veritate exercitatione omnes ad res præclarius. Ad quæ nobis vel comparanda vel corroboranda certe, plurimum momenti afferre artium harum inquisitionem, vel perfunctorie eas contemplanti, & certas earundem demonstrationes cum aliarum, nisi *Geometrico* ritu tractentur, quod nostro demum cæptum est sæculo, incertis plerumque conjecturis conferenti, planum erit. Glorientur vulgo de *Dialecticis* præstantia, audiat illa unica veri falsive disceptatrix & iudex; certe *Mathesis* quæ re præstat, quod Verbo *Dialectica* promittit, suam sibi gloriam apud rerum peritos præripere non patietur. Hæc nempe ea est, non quæ nunquam cessaturis gaudet contentionibus, quæ innumeras controversias controversiis accumulatur, sed quæ per rectam rationis & scientiæ nos ducendo semitam ipso usu monstrat veram veritatis inquirendæ & cognoscendæ viam; frequenti docet experientia, qua hæc optime cognoscuntur, claras distinctasque de rebus formare notiones, unicam illam certi incertive normam.

O R A T I O

Hisce sive rationibus adductus, sive amicorum consilia secutus, sive suo ad scientias capessendas ardore motus, utraque disciplina, aut, ut verius loquar, utroque unius disciplinæ membro mentem suam non perfunctorie expolivit. Quæ in re ea usus est sedulitate, ut quæ vix ante plenam omnino ætatem assequuntur etiam docti, illa prætextatus adhucdum præstiterit puer. Septimum decimum quippe ætatis annum nondum explerat, quin quicquid in Conicis Apollonius, quicquid Pappus, quicquid antiquorum Mathematicorum facile Princeps Archimedes litteris prodidisset, perspectum & intellectum habuerit. Hisce si addas insignem quam posuit operam in Philosophorum scriptis, in Scholasticorum voluminibus, & dein, cum hæc tenere altiora & solidiora spirans ingenium nequirent, in pervolvendis *Alhazeni, Vitellionis, Baldi, Ubaldi, Galilæi, Gassendi, Kepleri,* & innumeris tum Veterum tum recentiorum monumentis, admiraberis summopere indefessam hanc in tam tenella ætate diligentiam; stupebis mentis immensum robur, quo adolescentiam nondum ingressus tantis & tam operosis negotiis suffecerit. Quibus tamen omnibus non ita exhaustæ fuere nostri Vires, quin & *Anatomes* adjecerit cognitionem, turpe sibi arbitratus omnium corporum Naturam dum scrutaretur, sui si negligeret notitiam. His in studiis, cum

ultra

F U N E B R I S.

ultra triennium elaborasset sedulo cupido hominem incessit, Philosophica laurea condècorari se ut gestiret. Quam in sententiam & me & alterum sodalem nostrum eodem in stadio currentem, qui nuper Amstelodami Praxin feliciter exercens Medicam diem suum obiit, suo & exemplo & hortatu adduxit. Nos igitur terni hac de causa Ultrajectinam adire Academiam. In qua primum insolitam omnibus in solennibus exercitiis solertiam demonstrando magnam sui admirationem commovit, & dein in ipso promotionis actu industriam suam omni omnium expectatione majorem comprobavit. Non enim, ut vulgares solent animæ, publica Oratione tralatitia multa de laudibus suæ disciplinæ congestit, verum hanc cramben exosus, & majora sapiens magno, si hanc ætatem spectes, ausu id egit, ut intima rerum Philosophicarum penetrabilia penitus excutiendo, admirabili judicii & ingenii dexteritate, innumeros, quos in iis deprehenderat, Philosophorum nævos, inanes argutiolas, de rebus nihili contentiones, *λογωμαχίας*, verborum sordes & barbariem, & id genus ineptiarum plurima false nec festive minus irriferit. Solidæ autem, & certæ veritatis, quæ nugaces illas contentiones quibus plurimi nimium delectantur, procul à se abesse jubet, dignitatem & splendorem ea Majestate proposuerit, ut hic ejus sermo & vanæ Philo-

sophiæ

2 O R A T I O

sophiæ sectatoribus pudorem incurere, & veræ cupidus summo ejus amore incendere potuerit. Quibus rebus effecit, ut nullum tunc temporis apud Ultrajectinos celebrius nomen fuerit COEMANNI. Ut hunc non solum tanquam in Philosophicis versatissimum, sed insuper à Natura factum Oratorem omnes admirarentur, suspicerent & jamjam ad maxima quæque destinarent.

Sacris hisce rite peractis non torpori, non desidix se dedit, verum eo acrius instigari sensit animum ad abditissima quæque solerti indagine pervestiganda. Erat noster, eramus omnes *Peripateticæ Philosophiæ* imbuti principiis, nisi quod in *Physicis*, ex *Galileo*, *Gassendo* & id genus scriptis nonnihil Verioris & Mechanicæ rationis degustaramus. Summum illud sæculi nostri lumen, illustrem Mechanicæ Philosophiæ propagatorem, Renatum Cartesium videramus nondum, nisi id vidisse est, quæ non intelligas perlegisse. Hujus Viri, circa ea præsertim quæ Deum & mentem spectant, scrutandis dogmatis totum se dedit, amica hac in parte usus opera *Clar. de Bruyn Physices & Mathesios* dignissimi ibidem Professoris. Cui eo nomine plurimum debet noster, & me debere profitebor, dum spiritus hos reget artus. Ex hoc præter facilem scopi Auctoris interpretationem primum hausit non perfunctoria lectione evolvenda esse hujus

Viri

F U N E B R I O S.

Viri monumenta, sed attenta meditatione perlustranda, neque quemquam, nisi qui cum eo serio meditari voluerit, mentem ejus perspicere, veritatemque detegere ulla ratione posse. Quam viam ingressi, & per litteras, aberam enim ego, de progressibus nostris communicantes, sensim animadvertimus majori, quam hætenus experti essemus, nos Veritatis luce perfundi, mentis dispelli tenebras, & habere nos in nobismet ipsis, modo dotibus à Deo concessis rite utamur sufficientem circa has res Veritatis scaturiginem. In rebus *Physicis* non eam invenimus difficultatem, utpote ad quas recentiorum scripta nobis perlecta aditum jam fecissent. Jamdudum enim *Formis substantialibus*, *Qualitatibus realibus* & id genus figmentis nuncium miseramus, quo promptius Mechanicam Philosophandi rationem amplecteremur. Quam sane in *Physicis*, ut & priorem ex intimis mentis haustam penetralibus in *Metaphysicis* unicam esse viam, qua veritas detegi potest, asseverare nullus dubito. Quæ & sua perspicuitate sibi viam fecit apud *Anglos*, *Gallosque*, & faciet porro, ubicunque liberior spirat aura.

Absolutis hisce Juris studium impigre aggressus *Amstelodami* primum *Joannem Christenium*, & dein *Leyda* Celeberrimos Antecessores summa cum assiduitate audivit. Memini sæpius laudantem nostrum *Cons. Colonii* operam, qui sibi

O R A T I O

sibi in digestis interpretandis fori simul dedisset gustum. Cui etiam Viro sua industria ita placuit, ut eum hinc discessum parantem, nullis præmiis, quæ Vir ille habebat à se alienissima, sed solo ejus amore inductus maximo studio retinere, & telam Præxeos jam inchoatam suis sub auspiciis porro pertexere ut vellet obsecrare propemodum non dubitaverit. Sed res nostri aliter ferebant. In jure vero ita versatus est, hic dum fuit, ut ei non suffecerit Imperatoris mentem assequi, nisi una opera & qua niteretur Lex, rationem cognitam haberet. Prudenter etenim secum reputabat, interesse quidem omnino Reip. Civium ut fortunæ non hujus illiusve fallaci nonnunquam ratiocinio, sed certo statutoque jure nitantur, interesse tamen etiam sua, ut intimius in legum rationem & originem inquireret, ratus jus, quod rationi non consentit, verbo quidem jus, re meram injuriam esse. Et sane quid quæso absque ratione jurisprudentia præter memoriam variarum, quas de diversis in jure rebus habuere Jureconsulti, opinionum? Aut quonam quis pacto cuicumque casuum lege non definitorum varietati jura applicabit, aut legum etiam defectus restituet, uno verbo Jureconsulti munere fungetur, qui Veras Juris causas, Originem, rationes animo complexus non fuerit? In eo siquidem consistit *Vera illa & non simulata Philosophia*, quam jure merito

F U N E B R I S.

merito tantopere de prædicat *Ulpianus*. In hisce autem dum elaboraret non minus tamen indefatigabili labore incomparabilem *Gronovium* (quem adhuc dum luget Academia & lugeret acerbius nisi in Filio reviviscentem gauderet se videre Patrem) de Historiis litterisque differentem & publice & privatim audire voluit. Norat etenim quantum ad usum vitæ momenti, quantum ad juris decreta penitus intelligenda adjumenti præbere possit Historia. Norat quid gratiæ venustati que, imo quid auctoritatis & roboris haberet casta & pura oratio. Hac mente ita se dedit *Gronovio*, ut unice historias colere, ita se juri, ut solis juris præceptis addiscendis vacare videretur. Hoc nimirum valet indefessa vigilantia summo cum ingenii vigore conjuncta, ut quæ plerorumque Vires vel singula exsuperant, ea tamen copulata nostri Viribus non suffecerint. Neque enim cuncta hæc, quanquam maxima sedulitate singula persequeretur, ita eum tenuerunt occupatum, quin frequenter ad amænissimos Musarum fontes, quibus summopere capiebatur, deflexerit. Quanti moliminis, quantæ difficultatis sit in Poësi quidquam posse, vel ex eo liquet, quod singula vix sæcula singulos orbi litterato Poëtas donent. Quo mirere impensius vere mirabilem in nostro ingenii temperiem, qua & abditissima queque & longe deductis ratiociniis nixa non

O R A T I O

minus penetrare, quam in rebus minus quidē seriis, singularis tamen genii indigis, maxima cum laude versari potuit. Et sane, qui considerat certas rerum Mathematicarū, ut has unice adducam, scientias ab omni falsitate fictione ve remotissimas, & dein Poë-
sios, cujus tota ars in ingeniosa sollertique fictione est, advertit indolem, stupebit, nisi fallor, summum hocce rerum discrimen obicem non posuisse, quo minus utraque hæc summe laudabilia rarum in modum unum in ingenium confluerint: stupebit illam indolis ad quælibet & percipienda & efficienda promptitudinem, qua, ubi opus, imaginationi fictionibusque indulgere, & dein, ubi res juberet, solido firmoque judicio rerum abstrusissimarum veritatem dignoscere potuit. Rara profecto felicitate. Cujus tamen compotem fuisse *ἡ παραειρη* restantur in utroque genere scripta, quæ plurima affecta, nonnulla elaborata reliquit. Gravi liquidem & ornata oratione in ea Philosophiæ parte, quæ divina attingit, res explicuit à vulgi captu remotissimas. Moralem Philosophiam in certas redegit classes, multasque ejus partes sane quam non jejune tractavit, quæ sibi aut summum amicis, non publico scripta voluit, certissima limatissimi judicii testimonia. Cujus quæ in forensi opera luculentissima dederit indicia jam prætermitto. Neque pauciora extant Poëti genii non vulgaria docu-

F U N E B R I S.

documenta vario sermone *Latino, Gallico, Vernaculo* conscripta, quo dubium relinqueret amicis, quibus hæc videre contigit, Oratorne vehementior, an Poëta venustior, Philosophus subtilior, an Jureconsultus esset solidior, suane, an Gallica, an Latina lingua uteretur peritius. Ipse ego inter *Κεμήλια* asservo nostri quædam poëmata, prima licet in adolescentia, cum vicesimum nondum expleisset annum, confecta, cedro tamen dignissima. Extat præterea virilis ætatis carmen Belgico conscriptum sermone, de *Abrahami Sacrificio*, in quo elegantissime verioris ex Philosophiæ fontibus Divini numinis præsentiam, Majestatem, justitiam & benignitatem gravi, & quæ materiam deceret oratione celebravit. Hæc erant ejus à studiis avocamenta. Hæc animi recreationes. In hisce ejus quies, quæ magnis etiam Viris summa fuere negotia. Delassatus ab opere non ille genio, non ludicris exercitiis, non comestationibus indulgere, sed lassitudinem hoc illove studiorum genere contractam alio labore excutere. Sed Leydam redeo. Qua ille discedens *Ultrajectum* repetiit eo animo, ut, procul ab amicis dum degeret, iis, quæ acceperat meditando consummandisque totus vacaret. Privatim nullo præceptore usus est. Publice perorantes *Grædium* audivit & *Cyprianum*. *Ultrajectum* relinquens mense *Octobri* anni 1664. Galliam sibi videndam censuit.

fuit, non quod forte multis in more est, peregrinationem captans, quo apud exteros tutius & excusatius peccaret, sed ut eorum consuetudine suos mores expoliret, & ut in omnibus non æque excellit omnis gens, quidquid externis in moribus præcipuum adverteret suos in usus transferret. Acta quippe illic ei vita est, ut pravaram libidinum prorsus expers, sic innocentium voluptatum admodum parca. *Aurelia* Novembri mense in utroque Jure summos honores & petiit & magno suo merito obtinuit. *Parifios* reversus frequens privatim in studiis, frequens in supremo Galliaë foro, frequens in Doctorum in Theologicis præsertim Virorum colloquiis. Vere anni 1665. exeunte Patriam revisit. Neque tamen illico se foro dedit, sed Hagæ annum & sex menses causas orantibus se addixit, ita tamen ut nonnunquam quid & ipse hoc in genere posset experiretur. Ex hoc sibi exemplum capiant ii, qui vix inspecto Juris Codice, vix obiter delibatis rerum summis, in forum dum provolant, magno Clientium damno imperitiæ inde turpe reportant testimonium. Hujus, inquam, exemplo discant non illotis hæc sacra tractanda manibus, sed omni litterarum cultu expolitum, & consummata juris cognitione instructissimum animum foro demum habilem esse, si & Clientibus subsidio, & sibi immor-

tali

tali futurus sit gloria. *Amstelodamum* tandem re-
dux causis cognoscendis agendisque incubuit. Nec
confedit, quin illico Celeberrimis illic Jurecon-
sultis in delitiis esset. Neque enim poterat tanta
virtus & sermonis facundia & morum venustate
gratior conspici, quin mox omnium bonorum in
se amorem eliceret. Statim hujus fores ingens
Clientium turba pulsare, opem & consilium im-
plorare cœpit, quibus ea inserviit prudentia, fide,
integritate, ut ab iisdem obsequium & reverentiam,
ab æqualibus admirationem & amorem, à judicibus
deniq; summam de se reportarit existimationem. Sæ-
pe equidem nec sine voluptate me audisse memini,
tum eos qui Magistratu fungerentur, tum qui in
eodem sese exercerent foro, una voce de prædican-
tes, elucere hoc in Viro profundam juris scientiam,
incredibili diligentia, fide, æquitate, eloquentia sti-
patam. Id sane res ipsa docuit, id omnium voces te-
stantur, id Judices, id Advocati, id omne genus ho-
minum, id ipsum forum clamat, in celeberrimo
Amstelodamensum emporio, immensaque illic
Jureconsultorum turba, in forensi exercitatio-
ne, nostrum suæ ætatis parem habuisse nemi-
nem. Hæc quidem publice. Privatim *Juri Nauti-
co* præsertim constituendo consummandoque ope-
ram navavit. Quam juris partem elucubrandam
sibi eo sumsit alacrius, quod eam Hollandia nostra

O R A T I O

proprio quasi jure sibi merito vindicare videtur. Universum hocce certo jam ordine disposuerat, variasque ejus partes Latino sermone mira tractavit elegantia, qui liber magna sui parte mutilus, dignissimus alioquin qui lucem videat, inter reliqua ejus scripta jacet. Quæ quidem omnia ut honorificentissima, sic & operosissima, non ita tamen *μακαριτω* nostrum penitus foro & juri astrictum implicitumque habuere, quin frequenter altioribus se dedit meditationibus. Vastus ille Juris Oceanus, frequentissima Clientium turba, non capere, certe non tenere magnitudinem animi, quin identidem terrenarum cogitationum satur majora & homine digniora, & ex quibus æternam speraret felicitatem, cogitaverit. Fuit enim in eo ab ipsa pueritia singularis pietas, qua sacris adhibere mentem ardebat animus. Hoc præstitit Leydæ, hoc in secessu suo Ultrajecti. Mecum enim hic audivit, multorum hodie amoribus, multorum odiis, solenni excellentium Virorum fato, jactatissimum Virum, in rebus certe Theologicis vel adversariorum calculo maximum *Joannem Coccejum* Novum Fœdus innumerabili discipulorum catervæ exponentem. *Ultrajecti* multus fuit in legendis sacris, ea quidem *ἀρετῆς*, quam ab homine aliis studiis dedito vix expectares, ut singula tantum non verba sollicitus expendere, ratus divinis in scriptis nullum esse apicem, in quo non

F U N E B R I S.

non scitu dignum quidpiam lateret, simul secum reputans ipsis ex fontibus omnis Theologiæ purius ad nos fluere cœlestem veritatem, quam ex innumeris Theologorum interpretamentis. Nec ab hoc instituto alienus fuit, dum in Gallico versaretur itinere. Nam *Parisiis* cum degeret, acerbissima, quæ tunc forte fuit, hyeme absterreri non potuit, quin antelucanas quotidie horas sacris litteris evolvendis, & controversiis, quæ inter Pontificios & Reformatos agitantur, expendendis impenderit. Quæ cum adolescens egerit, cum itineris molestia non dereliquerit, quid censeatis eum effecisse jam Virum, jam in Patria placide fixo hærentem domicilio? Quidquid erat à foro laxamenti, quidquid temporis vel Clientibus vel Amicis vel sibi etiam subripere poterat, id rebus Theologicis dare; nostri autem memoriæ cum firmiter in hærentem ex interpretationum delitiæ, quas à *Coccejo* hauserat, hujus Viri scripta curioso oculo perlustrare cœpit. Ex quibus omnibus eam sibi rei Theologiæ conflavit peritiam, ut non modo, quæ scire quemvis Christianum decet, perspecta habuerit, sed & profundius in mysteria Fidei inquiserit, Prophetarum vaticinia sedulo pensitaverit, Controversias non omnis generis, sed quæ ad salutem pondus habere videbantur discussit, imo eum sese præstitit, ut post breve cum nostro habitum colloquium summa

O R A T I O

ma cum admiratione ab eo decessisse norim *Celeberr. Academia nostra Theologum Wittichium*. Quo rerum divinarum amore flagrans in Græcas litteras, quibus jam olim non contemnendam operam in Academiis dederat, incubuit alacrius, iisque Hebraicas consocians effecit, ne hujus quoque linguæ imperitior multo esset, quam qui ea docti habentur. Ardori quippe suo quo in sacra ferebatur tum demum satisfactum iri autumabat, si Deum sua lingua loquentem audire liceret. Hisce dum studet & maturam conjugio ætatem suam, (27. enim jam natus erat annos) & certum vitæ genus sibi propositum cerneret, ad conjugem sibi deligendam animum adjunxit, studiorum censens rædia, litigantium rixas, & quidquid in vita molestiarum est nulla melius arte quam Uxoriis blanditiis animo abstergeri. Voti hinc factus compos *anno 1670. a. d. xix. Calend. Februar.* Uxorem duxit, si vel ætatem (paucis enim mensibus erat minor) vel generis honestatem, vel fortunas, vel denique, quod omnia hæc longissime exsuperat, probatissimos mores spectes, Lectissimam Virginem *Saram de Moor*. Habuit illa avum *Jacobum de Moor*, Aviam *Elisabetham Ruysschenberg*, honestissimos quondam *Antverpiæ Cives*, qui inde, experti infandam illam calamitatem, qua præclara illa Belgii Civitas & ab Hispanis & à Gallis misere sæpius exercita fuit,

F U N E B R I O S.

fuit, in *Hollandiam* profugi *Dordraci* lares posuere. Ex septem horum liberis unus *Bernardus de Moor*, insigni fide & integritate apud *Amstelodamenses* Mercator, Uxorem sibi elegit *Claram van Capelle*. Nativitatem illa suam debebat *Roco Pr. F. van Capelle*, insigni itidem Mercatore, & *Catharina Jacobi F.* ex quorum sat copiosa liberorum multitudine unicus superstes vivit filius, Avunculus nostri *Viduz*, *Nicolaus Roci F. van Capelle* Senatoria & judicis dignitate, & societatis *Indiæ Orientalis* Præfectura in urbe Patria illustris. Horum filia *Clara* inter cæteros *Bernardo* peperit *Saram de Moor*, *Ἐμμανουίλῃ* ut nunc Mœstissimam Viduam, sic læto quondam illi partu sæpius fœcundam matrem. Suscepit enim noster ex hac præter duo filium filiamque, qui lucis auras non aspexere, sex liberos, omnes, si ab uno Filio discesseris, puellas, è quarum numero tres *Clara*, *Joanna Catharina*, *Anna Elisabetha* superstites, quo minus patrem lugeant, ætas efficit.

Hac thori recreatus felicitate, & ad majora molienda excitatus animus nunquam non in opere versari; amicis consilio, prudentia, ipso sui exemplo præsto esse; nulli opem suam imploranti denegare, nisi causæ vetaretur injustitia; imo hisce in negotiis se præstare eum, optimo jure ut omnibus foro videretur major. Cujus rei fama in obscuro esse ita non potuit, quin

O R A T I O

nuper ad Ampl. Acad. Proceres delata eos moverit, primum ut anxie inquirerent; dein cum expectatione omni ampliora ingenii & eruditionis minime fucata undequaque acciperent testimonia, ut Honesto ad Acad. *Βασιλειῶν* evocandum cernerent, Ne autem repugnaret noster, stationemque, ex qua jure omnia sibi polliceri poterat maxima, deserere ut vellet, effecit vitæ à jurgiis rixisque alienæ quietior in Acad. ratio, ipsius animo quam maxime consentiens. Abeuntem eximio benevolentiae specimine profecuti sunt Amstelodamenses proceres, Senatusconsulto facto, quo eum Acad. operam dum daret, civium suorum numero non eximi declararunt. Inauguralem pro more Orationem habuit a. d. iv. Calend. Julias; de qua quid ego Vobis dicam? Quid rerum pondus, quid elocutionis nitorem, quid Carminum Majestatem, quid actionis deprædicem gravitatem? Audivistis etenim Aud. & adhucdum, nisi fallor, dulcis illius perorantis sonus suavissima modulatione Vestras æque ac meas aures demulcet. Vidi ego, vidi omnium vestrum intentas mentes, Ora in hunc unum defixa, dum Cygnea ille cantione sua animos Vestros deliniret, dum suum in Vos studium & amorem exponeret, dum universi juris insignem peritiam suam aperiret, Nautici defectus ostenderet, dum in tantæ rei perfectionem & Proceres incita-

ret

F U N E B R I S.

ret & suam etiam modeste operam polliceretur, & vel hoc ipso singularem in Patriam, in Hollandiam nostram amorem declararet. Audivi omnium Vestrum omni sermone disertius silentium, magnæ admirationis indicium. Audivi Vestrum omnium applausus gaudentium non in aliena Terra, sed Batavo sub sole genitum & educatum eum, qui & res sciret præclarissimas, & easdem maximo Orationis lumine illustrare posset. Orationem excepere Feriæ, quibus vix elapsis gestire animus prodire in publicum, immenso suæ eruditionis Thesauro studiosorum inservire commodis, & consummatissima studia in Acad. proferre. Cum ecce triduo ante destinatum ipsi recitationibus publicis diem *Amstelodamo*, quam citato gradu Urbem petere in Parentem senem & morbo affectum Pietas jussisset, reducem corripuit febris, quæ & ejus & nostrum omnium rationes conturbavit misere. Febris fuit continua in singulos dies exacerbationibus admodum molesta. Mox ille in ipso statim morbi initio Deum respicere, ad eum sua vota dirigere, Animæ, siquid forte fecius de vita staturum foret, consulere, testatus, eum in statum ubi se collocaret, ac si extrema quæque ipsum manerent, quietiore animo se mortem prospicere, Deum & Divinam gloriam expectare. Prima morbi hebdomas alvo laxata, sanguine misso, sudoribus sæpe motis

O R A T I O

utcunque fuit tolerabilis. Octava luce ad vesperam somno experrectus, horret animus, febris subito ingruentis vehementia in furorem conjectus est homo mitissimus & placidissimus. Quo tamen ipso in furore, attendite quæso quid non possit constans in pietate vitæ ratio, nil præter Deum & Divina spirabat, omnis ejus de Deo sermo, perpetuæ ad Deum preces. Quo in statu tristissimam exegit noctem. Medici pessima omnia ominantes, furori ut occurrerent, venam iterum secari jusserunt. Quietus utcunque fuit postmodum. Verum spem incidebant collapsæ morbo Vires, quas decimæ diei Paroxysmus ita prostravit, ut pulsus vermiculantem sudores comitarentur frigidi, certissima instantis mortis præsagia. Prætermiseram propemodum, quod tamen prætermittendum nequaquam est, nostrum, dum, ut fit tali in statu, nunc hæc nunc illa congereret & sæpius rem inceptam intermitteret, nullibi fixum teneri potuisse, nisi in sermonibus de Deo, de æterna salute. Videres ex illorum auditione recreatam mentem, & aliquantisper ad se quasi redeuntem tali alloquio molestiis levatam. Adfui & adfuisse me gaudeo, cum jam morti proximum moneret affinis, deficere humanas opes, omnem in Deo spem collocandam. Cui noster intenta voce, ita se rem habere respondit, & ne cui videri possint hæc verba

F U N E B R I S.

ba Delirii fuisse, mox subjunxit voces omni memoria dignissimas, *In Deo omnis mea perpetuo fuit fiducia, & adhucdum est.* Tam insignis est constantis pietatis efficacia; tanta vis in Mente Deum vere sitiente, ut vehementissimi delirii impetus infringere, claustra, quibus corporis consortio vineta tenetur, perumpere, nec dubiis sese foras procedere indicis potis sit. Hisce cum corporis malis ad horam usque matutinam septimam diei Jovis, qui fuit *a. d. v. Calend. Octob.* conflictata mens, ut proculdubio maximo suo gaudio, sic omnium amicorum ineffabili mœrore, silentio astantibus indicto, conversa ad Deum, ipsis in precibus corpus, quod secum 36 annos circumduxerat, exanime deseruit, & ad Deum, quem unice deperibat, abiit.

Itane ergo, charissimum mihi caput, nos miseros hic destituis? Itane nos jucundissimo tuo conspectu, suavissimo alloquio, prudentissimis consiliis orbatos derelinquis? Hancine ob causam tot exantlaveras labores, tot te molestiis defatigaras, ut in medio pulcherrimæ vitæ cursu, quidquid iis tibi compararas sapientiæ, eruditionisque, à nobis auferres? Dolueram diu nos animo conjunctissimos, ita tamen nostris rebus ferentibus, corpore disjunctos vivere. Hoc me dolore levarat nupera tui ad Acad. vocatio; Nunc nec opinato redit ille idem & redit multo acerbior,

O R A T I O

bior, tuo illo, & omni reditu carente discessu. In te mihi incredibilis exemplar propofueram diligentiae, sedulitatis. A te mihi pollicebar, quidquid à summo amore in quenquam proficisci potest. Hisce tot & tantis repente privatus bonis dolore miser obstupesco.

Ignoscite quæso, mœstissimi & *μαναστis* affines, consanguinei, ignoscite, si nimio, justissimo tamen mœrore abreptus meos potius, quam Vestros luctus lugere videar. Neque forte hoc ipsum à ratione alienum putabitis nimis. Quanquam enim sanguinis affinitatisque vinculis vobis facile cedam, amicitia profecto, qua nihil in terris præclarius, nihil sanctius, nulli facile cesserim. Is ego fui, qui à prima pueritia arctissimo consentientium voluntatum nodo defuncto astrictus fui; qui in mutuo hocce amore magnam felicitatis partem posui; quem ille consiliorum suorum, ut ego illum meorum, plurimis in rebus participem habui; à quo multa benevolentiae signa sæpius hauseram, plura expectabam. Hac dulci spe, hac jucundissima expectatione dejectus, nihil mihi ex tot rebus charissimis restare video, præter acerbam earundem memoriam. Novi equidem præter hæc omnia, quæ mihi Vobiscum fuere communia, Vos præcipue lugere domesticos Vobis luctus. Caret mœstissimus senex charissimo illo pignore,

F U N E B R I S.

gnore, quod tot curis enutritum, tot laboribus efformatum ad id eruditionis & honoris culmen pervenisse & gaudebat & mirabatur, in quo unico superstite omne solamen senectutis, omnia vitæ gaudia habebat reposita. Caret marito Vidua, quem ineffabili amore prosequabatur. Caret hoc ipso in squallore, cum maxime eo opus est, mariti nunquam non alias præsentis solatio. Unicum illud suum amisit in adversis auxilium, in secundis delectamentum; verum quid ego res secundas dico? quarum nomen simul cum re amisit. Carent liberi sollicita parentis institutione, carent iis præceptis quæ ad veram virtutem eos duxissent. Horum curam omnem in se rejectam luget parens superstes, lugent affines. Auget dolorem nuperus huc adventus & ex eo repentina nimis discessio. Effusissimæ gratulationes in commiserationis & doloris testationes conversæ; Gaudia subito immutata nescio quem mœrore addunt aculeum. Cui & cumulus, ut minima quævis tristem per se angere vehementius solent animum, accessit ex eo, quod multorum ex proximis morbo hæc justa, quæ si & mea, & Vestra valuisset voluntas, jamdudum peracta forent, nunc demum peragantur, & hoc sibi debito honore hucusque caruerit defunctus. Verum quid ego & Vestros & meos luctus exagito? Quid crudo & sanguinem adhucdum funden-

2 O R A T I O

ti vulneri unguem admoveo? quasi sine harum rerum tristi commemoratione non gravis fatis noster esset dolor. Præstabit nosmet ipsos ad solatia, aut doloris sane lenimenta convertamus, quæ si ulla in morte, in hac certe sunt maxima. Maritum, Filium, Affinem, Consanguineum amisistis. Sed non tam cogitate quæso Vos hunc amisisse, quam cælo reddidisse. Ejus Prudentiam, Consilia, Humanitatem, amorem, & cæteras denique præclarissimas ejus dotes desideratis; sed an Vos fugit obsecro has ipsas virtutes ut à Deo profluxere, sic ad eundem postliminii jure reversas? Spes Vestras, Spes Acad. Spes Juventutis morte Viri longiore vita dignissimi eversas tristi mente contemplamini. Sed profecto solari vel hoc ipsum Vos possit, Eum fuisse *ὁ μακάριος*, qui spes tantas, tantam sui expectationem & commovere & implere potuerit. Neque immatura mors videri potest ejus, qui hac jam ætate ea peregerit, quæ plurimi ne senes quidem, quique, vitam si non annorum numero, sed rerum maximarum metiamur cognitione, humanitatis terminos expleverit, si non excesserit. Et sane nonne satis diu in rebus humanis fuit is, qui, cæteras ut taceam virtutes, solidam Pietatem, qua omnia continentur, à Deo nactus est? qui nunc eadem illa ad Deum eversus inter cælestes animas cælestem vitam degit? Sed interim Vos hic jaceris
soli

F U N E B R I S.

soli, Caret marito Uxor, Filio Parens, Parente Filia. Quid itaque? Reminiscimini hoc in rerum statu salubrium monitorum, quibus sæpius uti solebat *ὁ μακάριος*; Permittendum esse supremo expendere Numini, quid

Conveniat nobis, rebusque sit utile nostris.

Fixo animo tenendum sapientissimum res nostras gubernare Deum, eaque semper esse optima, quæ eveniunt. Neminem esse, qui in terrenis Vera bona à malis secernere, qui quid profit, quid noceat, justa queat ratione dignoscere. Id unice orandum, in hoc uno summam votorum collocandam esse, secundum sanctissimam & sapientissimam Dei voluntatem ut fiant omnia, quam illum vocem tristissima illa, cujus non sine horrore reminiscor, delirii nocte identidem ex intimo cordis affectu ingeminantem audivistis. Hac & quæ in hunc sensum plura nunquam non inculcare solebat Vir sapientissimus, si in memoriam revocetis, Vestros luctus non quidem extinguunt, quod in tanto & tam recenti vulnere sperandum non est, lenient tamen & comminuent. Vos autem, *Nobilissimi Juvenes*, qui Juri operam addixistis, agnoscite in hujus Viri obitu, Vestros etiam casus. Imo vero eos Vos agnoscere jam ostendistis, cum summa frequentia privaram viventis opem rogastis, summo desiderio publicam
H expé-

2 O R A T I O

expectastis. Habuissetis in eo animum Vestris commodis devotissimum, cui nihil fuisset anti-
 quius, quam veram Vobis ad eruditionem viam
 monstrare, juris, qua pollebat, peritiam impigro labore
 acquisitam omnibus modis Vobis instillare, & quod maximum est, incredibili diligen-
 tiæ & temperantiæ exemplo Vobis præire. Qua-
 lis autem in docendo fuisset, ipsa statim primordi-
 a declarassent. Audivissetis præfationis vice,
 diserta oratione, summo argumentorum ponde-
 re, refutantem *Hobbii* principia, quibus ad om-
 nia scelera Natura factum hominem, eademque,
 quæ meditatur, ab aliis sibi metuentem fingit. O-
 stendisset contra Juris, æqui bonique principia,
 non ex externo à sceleribus patris deducenda
 metu, sed ex rationis rectæ repetenda fontibus.
 Hanc velle docuisset ad perfectissimum, quan-
 tum in nobis est, Dei exemplar, ad sanctissimam
 Divinæ voluntatis normam, componenda esse
 nostra omnia. Facile autem Divina attributa con-
 templanti liquere, eam ejus voluntatem esse, quæ
 benignissimæ, justissimæque Naturæ respondeat.
 Ad quam si advertamus mentem, cognituros nos,
 non sceleribus, non cadibus, non cujusvis gene-
 ris maleficiis, Dei nos Naturam moribus exprime-
 re, sed honesta vita, Neminem lædendo, &
 suam cuique tribuendo, quæ prima sunt Juris fun-
 damenta.

F U N E B R I S.

damenta. Hoc ex specimine intellexissetis opinor
 hunc non diserte minus quam solide jura vobis in-
 terpretaturum fuisse, & quid in iis innata in no-
 bis valeat ratio demonstraturum. Hæc autem
 nunc omnia cum ipso jacent. Sed non jaceat in
 nobis gratissima hujus Viri memoria, non excidat
 animis ea virtus, ea vis ingenii & facundiæ, quæ
 justissimam vivo peperit venerationem. Hoc uni-
 cum est, quo dignas ei grates pro propenso in
 nos, in studia animo referre queamus. De cæte-
 ro Deum Opt. Max. precemur, hocce damnum
 quod Uxori, quod liberis, quod Amicis, quod
 Acad. quod Juris studio, hujus obitu inflatum
 est, resarcire non dedignetur. Uxorem, Liberos,
 Amicos ope & solatio juvet; Academia, & Ju-
 ris in ea studiosis successore, sed Academia, sed
 defuncto dignissimo prospiciat.

D I X I



dicitur. Hoc a seipsum intellexit opinor
 hoc non dicitur minus quam solus vobis in
 experientiam saltem & quid in usum in nos
 bis valeat ratio demonstratum. Hic amentum
 tunc omnia cum ipse faceret. Sed non faceret in
 nobis gratia in hunc & in membris; cum excidat
 animus ea vult; ea vis agens & faciens; per
 iustitiam vivo perit venerationem. Hoc unum
 cum est, quo dignus ei gratias pro proprio in
 nos, in studiis animo referre potest. De curis
 no Deum Opt. Max. precor; haec dantur
 quod Uxor; quod liberi; quod Amici; quod
 Acad. quod iuris studio; huius obui iustitiam
 est, religio non debentur. Uxor & liberi
 Amicos opt. & solus iuret; Academiam, se iure
 tis in ea studio succedere; sed Academia; sed
 deus dignissimo propiciis

D

